

Priloga: Rzd-01-12-00004-01

Datum: 25.4.2012

opis enote žive kulturne dediščine

1. IDENTIFIKACIJA ENOTE

EID: **2-00003**

Ime enote: **Borovo gostüvanje**

Sinonimi imena enote:

Svatba z borom

2. OPIS ENOTE DEDIŠČINE

Zvrst dediščine: **šege in navade**

Podzvrsti:

letne šege

Tipološka gesla:

pustovanje, poroka, maskiranje, ljudska igra

Kratek opis:

Borovo gostüvanje je za Prekmurje značilna pustna šega in prireditev. V uprizoritvi simbolične poroke z borom se prepletajo ženitovanjske in pustne šege. Prvotno so borovo gostüvanje izvajali le v vaseh, kjer v predpustnem času ni bilo nobene poroke.

Opis:

Borovo gostüvanje je pustna šega in prireditev, na kateri uprizarjajo poroko z borom. Značilna je za Prekmurje (predvsem Ravensko in Goričko, le izjemoma Dolinsko), poznajo pa jo tudi v slovenskem Porabju in na obmejnem območju Madžarske, severno od Slovenije na Gradiščanskem in delu avstrijske Štajerske. Pri organizaciji borovega gostüvanja sodeluje celotna vaška skupnost z namenom zbiranja denarja za vaške potrebe. Zaradi zahtevnosti organizacije so tudi leta, ko ga nikjer ne organizirajo. Potek dogodka in nastopajoči liki so v vseh vaseh bolj ali manj podobni, manjše razlike so v nekaterih tradicionalnih in aktualnih likih ter v njihovih govorih. Borovo gostüvanje se je iz šege razvilo v turistično prireditev, na katero prihajajo tudi obiskovalci iz oddaljenih krajev in sosednjih držav. Vse bolj izgublja svoj prvotni namen – smešenje samskih. Za samo izvedbo so pomembni število ljudi v vasi ter njihovo sodelovanje in složnost.

Priprave na borovo gostüvanje se začnejo tri do štiri mesece pred prireditvijo. Glavni organizatorji so bila v preteklosti gasilska društva, danes pa se jim pridružujejo tudi druga vaška združenja. Vaščanke začnejo iz krep papirja izdelovati papirnato cvetje za pustne like in obiskovalce. Pred prireditvijo pripravijo pecivo, kot so potice, pogače, krofi in razno drobno pecivo, ki ga delijo med obiskovalce. Približno mesec dni pred prireditvijo začnejo po sosednjih vaseh skupine vabovcev, sestavljene iz pet do šest ljudi, zbirati prostovoljne prispevke in vabiti na prireditev. V preteklosti so v dar dobivali moko, jajca in mast za peko različnega peciva, sedaj pa dobijo denar. Pred dogodkom se organizatorji v skrčeni obliki predstavijo v trgovskih centrih. Prispevke za organizacijo gostüvanja pridobivajo tudi s pomočjo sponzorjev in prijav na projekte, dodatna sredstva v nekaterih vaseh dobijo z licitacijo bora.

Borovo gostüvanje običajno poteka na pustno nedeljo, ves dan po točno določenem vrstnem redu. Nepogrešljivi sta tudi glasbena spremljava in gostinska ponudba. Kadar gostüvanje v istem letu organizira več vasi, ga lahko za en teden prestavijo. Začne se zjutraj pred vaškim gasilskim domom s fotografiranjem vseh sodelujočih in z iskanjem primernega ženina. Nadaljuje se na poti v bližnji gozd, kjer so osrednja dogajanja – izbor, podiranje bora in vleka bora iz gozda. Organizatorji morajo ves čas skrbno paziti, da jim kdo iz sosednje vasi česa ne ukrade ali uniči. Najbolj sramotno bi bilo, če bi jim ukradli borov vrh. Iz gozda se spreved z borom, ki ga vlečejo mlada dekleta in fantje, vrne pred vaški gasilski dom, kjer dogodek končajo z veselico. Poroka (zdavanje) je lahko v gozdu ali ob vrnitvi k vaškemu gasilskemu domu.

Borovo gostüvanje je tudi oblika ljudske igre s pripravljenimi narečnimi besedili in natančno določenimi vlogami likov. V prepletu ženitovanja in pustovanja nastopata dve osrednji skupini likov: ženitovanjska (svatba) in pustna (fašenki). Med ženitovanjskimi liki so ženin in nevesta, oče in mati, starešina in starešica, posvalbice in družbani, pozvačin, turbaš in pop. Med pustnimi liki srečamo predstavnike raznih obrti in poklicev (lovec, gozdar, brusač, berač, piskrovez, dimnikar, fotograf, zdravnik, sodnik, policist, frizerka ...), ciganke, tatove, hudiče in vile, živalske like (žirafa oziroma rusa, medved) in druge – tudi nove like, ki so odgovor na aktualne družbene razmere. Liki, ki niso del svatbe, med obiskovalci na humoren način zbirajo denar. Odkar je borovo gostüvanje tudi turistična prireditev, imajo marsikje voditelja, ki dogodek povezuje in obiskovalcem razlaga potek. V gozdu je tudi raznolika gostinska ponudba.

Po mnenju nekaterih raziskovalcev naj bi borovo gostüvanje izviralo iz zapuščine antičnih kultov oziroma iz v vsej Evropi znanega obrednega vlečenja ploha ali drevesa ter starejših oblik čaščenja rodovitnosti in dreves. V Prekmurju naj bi začeli predvsem v evangeličanskih vaseh šego izvajati ob koncu 19. oziroma v začetku 20. stoletja, prvotno tam, kjer v predpustnem času ni bilo nobene poroke. V katoliških vaseh se je borovemu gostüvanju upirala duhovščina, češ da gre za norčevanje iz verskih obredov. Med ljudmi je razširjeno mnenje, da so borovo gostüvanje prvič izvedli leta 1921 v Puconcih. Od takrat do leta 2012 je bilo v prekmurskih vaseh skupaj nekaj več kot 140 borovih gostüvanj. Med gostüvanji lahko mine več let, zato so starejši vaščani vedno neizogibni vir podatkov in nasvetov, pomagajo pa si tudi s starejšimi fotografijami, z zapiski, s strokovno literaturo in z nasveti etnologov.

Datacija:

zadnja četrtina 19. stol. (domnevno)

3. LOKACIJA ENOTE DEDIŠČINE

Naselje: **PREDANOVCI (PUCONCI)**

Opis lokacije:

Vasi v Prekmurju. Šega se izvaja v vasi, na poti proti gozdu in v gozdu.

Geokode lokacije (G-K koordinate centroida): Y: **586430** X: **172770**

4. NOSILEC IZROČILA, ZNANJA ALI DEJAVNOSTI

več nosilcev

5. KARAKTERISTIČNI PRIKAZ

Foto datoteka: **KF_02_00003.jpg**

Avtorstvo in avtorske pravice prikaza:

Mojca Ravnik, 2002

6. VARSTVENE USMERITVE ZA ENOTO

Kategorija usmeritev: **drugi ukrepi ohranjanja žive dediščine**

Opis usmeritev:

osnovne varstvene usmeritve za živo dediščino

7. PRISTOJNOSTI

Pristojna institucija: **Pokrajinski muzej Murska Sobota**

Strokovna področja:

etnologija, etnomuzikologija, etnokoreologija

8. POVEZAVA ENOTE Z DRUGIMI ENOTAMI REGISTRA

Register žive kulturne dediščine:

Izdelovanje papirnatih rož (EID 02-00009)

Register nepremične kulturne dediščine:

Register premične kulturne dediščine:

Pokrajinski muzej Murska Sobota

Slovenski etnografski muzej

9. UTEMELJITEV VPISA

Borovo gostüvanje je pomemben povezovalni element vaške skupnosti in lokalne identitete, ker pri organizaciji in izvedbi sodeluje celotna vaška skupnost, prisluženi denar pa se porabi za njene potrebe. Ker enkratna gledališka predstava poteka v prekmurskem narečju, krepi ohranjanje narečja in krajevnega govora. Poleg upoštevanja tradicionalnih vzorcev se borova gostüvanja odzivajo tudi na aktualne družbene probleme v Prekmurju. Šega je zelo privlačna popestritev turistične promocije Prekmurja, oživljanje prireditve v številnih krajih pa v zadnjih letih prispeva k večji prepoznavnosti posameznih prekmurskih vasi. Pomembno je, da se utrdi zavest o za Prekmurje značilni šegi in da se ohranijo njene bistvene prvine. Borovo gostüvanje je posebnost med slovenskimi pustnimi prireditvami tudi zato, ker ni vsakoletna prireditev. V zadnjih letih borovo gostüvanje izvajajo le še v vaseh na Goričkem.

10. OMEJITVE GLEDE JAVNOSTI PODATKOV

Omejitve: **ni omejitev glede javnosti podatkov**

11. OPOMBE

12. KVALITETA PODATKOV

Natančnost centroida: **> 30 m**

Natančnost območja: **območje ni določeno**

13. VPIS V REGISTER

Vpis dne: **25.4.2012**

Št.: **Rzd-01-12-00004-03**

Razlog: **pobuda**

14. SPREMEMBA REGISTRA

Sprememba dne:

Št.:

Razlog:

15. IZBRIS IZ REGISTRA

Izbris dne:

Št.:

Razlog:

16. ZAZNAMKI

Številka: Rzd-01-12-00004-11-01

Datum: 25.4.2012

opis nosilca enote žive dediščine

1. IDENTIFIKACIJA ENOTE DEDIŠČINE

EID: **02-00003**

Ime enote: **Borovo gostüvanje**

2. NOSILEC IZROČILA, ZNANJA ALI DEJAVNOSTI

Nosilec:

Identifikacija nosilca: **3**

**Prostovoljno gasilsko društvo Predanovci
Predanovci 43, 9201 Puconci**

3. OPIS DEJAVNOSTI NOSILCA

Opis (posebnosti glede na opis enote dediščine)

Prvo znano borovo gostüvanje v Predanovcih je bilo leta 1929, naslednja pa v letih 1956, 1961 in 1970. V 60. in 70. letih 20. stoletja so ga nekajkrat v skrčeni obliki predstavili na ptujskem karnevalu. Zadnje borovo gostüvanje je bilo leta 2002. Nanj so se začeli pripravljati novembra. Ker v vasi živi le okoli 200 ljudi, potrebovali pa so okoli 100 sodelavcev, so nekatere like razdelili med otroke in nekdanje vaščane. Pozvačin, ciganka in goslar so ob sobotah in nedeljah obiskovali vasi iz iste občine ali z istega gasilskega območja in iz vasi, od koder so tudi njih že vabili na borova gostüvanja. Na pustno nedeljo zjutraj so se v letih 1929 in 1956 vsi udeleženci zbrali pred vaško gostilno, v naslednjih letih pa pred gasilskim domom. Tako je bilo tudi leta 2002, ko so se tam vsi fotografirali, odigrali prizor prisilne poroke in krenili proti gozdu Krčojna. Najpomembnejša motiva za organizacijo sta dva: želja, da bi mladina spoznala staro vaško šego, in pridobivanje denarja za skupne potrebe vaške skupnosti. Tako so npr. leta 2002 z organizacijo borovega gostüvanja zbrali sredstva za novo kritino gasilskega doma. Prireditev je pomemben povezovalni element vaške skupnosti.

4. LOKACIJA NOSILCA

Naselje: **PREDANOVCI (PUCONCI)**

Geokode lokacije (G-K koordinate centroida): Y: **586406** X: **172798**

5. KARAKTERISTIČNI PRIKAZ

Foto datoteka: **KF_02N_00003.jpg**

Avtorstvo in avtorske pravice prikaza:
Mojca Ravnik, 2002

6. OPOMBE

7. KVALITETA PODATKOV

Natančnost centroida: **1 m - 3 m**

8. VPIS NOSILCA

Vpis dne: **25.4.2012**

Razlog: **pobuda**

Številka: **Rzd-01-12-00004-03**

9. SPREMEMBA NOSILCA

Sprememba dne:

Razlog:

Številka:

10. IZBRIS NOSILCA

Izbris dne:

Razlog:

Številka:

11. ZAZNAMKI